

TIGRAM ICSÉSZ (SZÉCSI MARGIT)

Tengeri naplók (1972-1977)

SEMMI ÉRDEKES - CSAK ÖRÖM

1. füzet — 1972

Új köteten dolgozom. Címadó verse: *A lilimos bolygó*.² Barátomtól tudom: meghalt egy kertész. A gondozatlan kert elvadult. S ott a fehér lilium megfojtott mindent, gazt meg kerti virágot. Ki győzne, gondoltam én, a végső háború után, az utolsó ember sírján, a virágok vetélkedésében? S leírtam iszonyattal: győz a lilium, a tisztaság jelképe, és szívós, megkövült virág-kéreggel bilincsbe fogja a földet. E haláltozás-kérget a Végítélet sem törheti fel: nincs feltámadás, igazságosztás. Hóhér meg áldozat fehér virág-burokban bolyong az űrben, mindörökkön-örökké. Mert a szándék, ha eszközeiben gyilkos, nem igazolható, a tiszta szándék liliuma föl nem menti az emberiséget hóhéri cselekedetek alól. Mert nagy indítékú kereszties háborúk pusztították a földet, a lilium jegyében. A fegyver, a puskacsőre drótozott liliummal, meg nem áldható. S rettentő az, hogy a végzetért mindenki felelős. Végzetünk is közös. Egyazon bolygó a hazánk.

*

Aranypiros, kivilágított hajó az esti tengeren. Fátyolba búvik a Hold is, mint a szelíd nagyság, ki új kis rokonát tündökölni hagyja. Fényes legyecské tetovázik a lámpa talapzatán. Most vagyok életem delén, a tenger morajlása fölött állok, negyvennégy évesen. Ha most sem érezném meg: honnan is jöttem, ha most se tudnám, milyen megindító a szépség: fából volnék. Már a repülőgépen sírtam.³ Az élet, amit hívunk például istennek is, sokszor és sok alakban megnyilatkozott előttem e három napon. Mikor megérkeztem, felütöttem a Bibliát. Mózes V. könyvében áll: „Mert e parancsolat, melyet én a mai napon parancsolok néked, nem megfoghatatlan előtted, sem távol nincs tőled... sőt felette közel van hozzád ez ige; a te szádban és szívedben van... Lám, elődbe adtam ma néked az életet és a jót: a halált és a gonoszt... válaszd azért az életet, hogy élhess mind te, mind a te magod.”

Nagy volt, nagy volt a kapitány! Az öreg tengerészkapitány belépett a neszeberi kocsmába, majd nekem, ismeretlennek odahozott két kicsiny sült halat, két ujjal, finoman. Hellyel kínáltam, mutogatva persze, mert nem beszélek idegen nyelvet. Ittuk hát a cserveno vinót, aztán énekeltünk ketten. Jókedve volt! A sült halakat, amiket egyre csak hozott nekem, mind megettem. De ő idetartozott a kocsmához, a halat csak úgy hozta, ingyen. Azt mondta: ő kapitány, és a mi barátságunk örök. Erre muszáj volt táncolni, noha ebédidőben. Tudok én énekelni is, kólózni is. Táncoltunk az öreggel, ketten. A külföldiek (mert én már idevalónak éreztem magam) bámultak meg tapsoltak. A bolgárok hajráztak! Úgy mentem ki aztán a fehér és forró délvidéki utcára, mint aki magam is kapitány vagyok, halálos szépségek és titkok kapitánya, s hogy civilben s rangrejtve vándorolok az időben, de a tenger talpam alá csúszott mindenkor a nagyvárosi kövezeten, s lőn járásom ezért imbolygóan biztos és vagányos: aki barátom, fölismer engem Pesten és a Fekete-tenger partján. Ó, kapitány! Nagy szív, nagy szív!

Ma már bizonyossággal jelenthetem ki: az ember mindig is röpült. Azóta tudom, mióta a repülőgépből kinéztem, és láttam a szántóföldtáblák egyiptomi-merev ábráit, kutyafejű, megnyújtott isten-jeleit, a folyóvölgyek, kanyarok, hegyi utak térképrajzolatait. Ugyan honnan is vette volna az ember, a sárba-süppedett, erdőkbe-veszett, mocsárban gázoló ember a térképezés vízióját? Honnan vette volna a merészséget a dolgok értelmező deformálásához? A túlzáshoz, a porban, bátorsága hogy lett volna? Röpült az ember, igazából vagy varázslat útján, ami egyre megy. Láttam a merev földtáblákból ikoni Máriát, szögletes fiával, láttam a lezuhant sárkány-denevért, s a feketekender-színű párducmacska-hercegnőt, s óriás tálakat vivő vállas, árnyékolatlan sík alakokat, a föld merev lovait, egy órán át vonultam tízezer méter magasban a világtörténet alakjai fölött, és leírhatom a kijelentő mondatot: a lélek röpül. Ugyanúgy, mint: az ember izzad. S mikor föltekintettem, láthattam: itt fön, a magasban, fekete-kék az ég, akár az ikoni menny. Ez már a világűr. Itt is jártunk valamikor.

Holdszivárványban meg óriás-tücskök gyűrűjében fekszik a balkáni tenger. Ma már minden orcáját felöltötte, reggel kék párában hevert, és szelíd volt, szelíd. Majd beszívó, üvegöld hullámokat görgetett felém, rémített sok tajtékszegéllyel, mennydörgő víztorlaszokkal. Soká ültem a homokdűnén. Ej, hajrá, magyarok, gondoltam, és befutottam egyből, ügyelve, hogy a hullámok hátán maradjak, mert ha levág a víztömeg, akkor kampec. Lebegtem hát, de rettentő nehéz volt visszajönni. Soká hevertem, feküdtem behunyt szemmel, fövényből két kis dombot csináltam, s azt fogtam, mint két forró homok-kezet. Sokat gyalogoltam a parton mezítláb. A víztől leporondolt fövény megindítóan szép és selymes. A legjobb, hogy semmi szót nem értek, teljesen magamra vagyok bízva. Negyven év szegénysége, igája lecsúszott rólam. Meddig is? Tizenkét napra, ha az utazást is számítom, ami fölemelő és megríkató volt. Ez most: a nyugalom. A szobám őrzítően szép, tarka, bíborszín meg selymes-narancs takarókkal, puhák. Szobám a tengerre néz, magosból, csöndes. Nem szégyellem leírni. Megkeményítettem szívemet a gondok iránt, meglágyítottam a szépség felé. Látom magamat, gyerekként, a pince-szobában, ami konyha meg asztalosműhely is. Apám nincs otthon, anyám boltba megy kenyérért, este van. Én ülök a petróleumlámpánál, és mondom anyámnak: de soká gyere! Ez van. Ó, emberiség, soká gyere. Hadd éljek mostan. Aki ismeri az életemet, annak nem kell magyarázkodnom. A többiek most nem érdekesek. Asztalomon sör, cigaretta, délvidéki szőlő meg barack. Rádió is, balkáni muzsikával, ha bekapcsolnám. De csönd legyen. A tücsköket hallgatom. Bundi, mikor hétéves volt, s az első osztálynak vége lett, összeszedte minden játékát, s elszántan játszott estig, nem is evett, játszott csöndben, vadul. Én is most élek.

Bizony, kék a tenger, szebb, mint a képeslapokon. Sötétkék, mint az ég tízezer méter magasban. A kis lila kagylókból már egész rakományt gyűjtöttem, jut majd otthon mindenkinek. Meg nagy, moszat-szakállas fekete kagylóim is vannak, fölraggom otthon. Ilyen a tenger ajándéka. Legjobb a forró fövenyt pergetnem az ujjaim között. Mennyi milliméter-pici, tarka kavics, kagylótörmelék, sírni kell, olyan gyönyörű. Meg a hullámok pillanatonként-rajzolt határvonala a homokporondon! Láthatatlan kéz villámgyors grafikája. És a moraj, folytonosan. Nem tudok rá magyar szót, hangzásra megfelelőt. Moraj, moraj. Mora, Mora. De: harsog is. És szikrázik fehérén a hullámtaraj, fehér vízport füstöl. Forró és fényes minden. De a szél hideg, s a kertekbe már bejön a vérlevelű ősz. Szeptember végén vagyunk.

Törökországból a tengeren át milyen jól átjön a muzsika. Megittam a sörömet, lefekszem, török zenét hallgatok. A piros ágyból a tengerre látok. Borzasztó, rettenetes jó dolgom van. És jó cigarettám.

A tenger meg a Hold. Meg a sokasodó kincsek az asztalon: a nagy kékfekete, hínáros, ránőtt-indás kagylók. A kicsiny sörösüveg (hazaviszek egyet emlékébe), a Sumenszki pivo.

Semmi idegen szó nem marad meg a fejemben! Hogy leszek hát világutazó? – mert eltökélten utazni akarok, legalább évente egyszer.

Hideg van szörnyen. A tücsköket nem zavarja, mintha üveghegedű-csorda türrögne. Le kéne mennem a partra, de félek egyedül, hátha elkapnak. Igaz, olyan hülye itt nincs, aki most egyedül kószálna. Csak én lennék, hát – majd meglátjuk.

Napról napra élek, mint a macska. Nincs öntudatom. Vagy: öntudatom a pillanat tudata. A beidegzések visznek (és jó beidegzések).

A tenger a holdsütésben igazán mint az olvadt és lehűlő ércz – cz-vel, mint régen írták. Akár a Bibliában: „és öntetett vala tengert érczből” – mármint Salamon. És széle... mint a pohár ajaka vagy a lilium kelyhe... ez a tajték-szegély. Sötétkék, ahol a Hold nem süti. A Hold is kék-karimás. Nincsenek gondolataim, csak a szépség létezik. Nem az, hogy számomra vagy másnak... de hogy van még ember, hogy még létezik az ember, aki megláthatja – ez a megindító.

Piros-arany-zöld hajó úszik, egyenesen a holdsütésbe. Árnyéka is ragyog. Akár a tűzijátéké. Madár-hal felhők járnak az égen. A tengert egy jegenye szeli ketté. Ehhez egyedül kell lenni, egyedül.

Ma estefelé elkalandoztam. Csak meglelem a nekem való vidéket. Kis, parti domb-láncok ezek, cserjések, mandulafásak, nagy, gömbölyű-üreges, galagonyás sziklák. Alattuk kis ház, üdülő, a kertben nagy fejű rózsza meg paradicsom. Óriás fennsík, épülő állami üdülővel. Kőhalom tövében elhagyott, vörös földmarkoló, traktor. Egy birkalegeltető ember, néz, majd eltűnik. Minden néptelen. Rengeteg üvegcserep, belezúva a földbe, árkok, félig kész út, régi szőlőtőkék. Szél a tengerről. Majd: buckós kis terep – rájövök: régi temető, még egy kis fejfa áll. Galagonyaágot török, tán egy régi sírhantról. Eszegetem a galagonyát, gyönyörű piros. Alkonyodik, vándorolok a kőporos síkon, mintha filmen lennék. Ez: a félig kész világ, szeretem. Piros cserszömörcebokrok a temetőben. Majd hazafelé, újból a paradicsom meg rózsza. Újra látom a tengert, kék, de igen vadak a hullámok. Beborult. Lesz-e még annyi ragyogás, mint délelőtt? Ennyi fényt még csak el se képzelhettem.

Nagy halom kék kagyló a hegyen. Eszik ezt vajon? Hazafelé csak átugrom a kerítésen. Hintázok. A kertnek már őszi illata van.

Magas a tenger szegélye a láthatáron! A emeletes házon is felülemelkedik, este, ház tetején s a jegenye csúcsán is felül úszik a kivilágított óriás hajó.

Ma már korán ébredtem, hatkor. Már a Nap felkelt. Nem volt piros a reggel, inkább ezüstbe-játszó, nagy, párás, homályos ragyogás. A kerti madarak énekeltek. Más itt minden, mint nálunk, más itt a szél is. Nem éles, nem meghatározott, mintha valamely sikátorból (bolond likból) törne elő, a szél itt egyetemes, de meg lehet állni benne. Fejet mostam a tengerben, rendkívül szelíd, lágy és ölelő volt. Úsztam, majd hanyatt fekve vitettem magam a hullámokkal, tán csak méter magosak voltak. Barna-piros vagyok, mint a kertek. A hajam sima és fényes lett, akár a játékllovak sörénye. Soká pergettem kezemben a fövenyt, és néztem a vizet. Miriád kispici nappali csillag ugrál rajta, és fehér lovakkal ostromolja a fövenyt, de hogy is mondta az Úr: ez itt ellene áll kevély habjaidnak. Miért is? Lehetnének csupa tajtékból meg csillagokból. Most a Királyok Könyvét olvasom. Megönteté pedig Salamon... de milyen érczből? Talán: vasból, ezüsből, sápadt rézből, ónból és aranyból. Ez: a teliholdas tenger.

Innen a költöző madarak elmenése olyan lehet, mint a kiűzetés a paradicsomból. Még héját se láttam. Igaz, éjjeli ragadozó lehet. Macska, az van.

Mandulát szedtem a kertben meg diót. Ételem, italom bőséges. De rózsákat is ehetnek jódolgomban. Hogy írtam? „És habzsolok virágot, bíborba öltözöm.” Mostan csakugyan fölteszem magamra a bíbor, selyemszőrű takarót, és kiülök az erkélyre, nézni a tengert, a Holdat. Király, király vagyok!

Ráadásul bárba meg táncolni is mehetnék, mert egy göndör hajú, matrózzruhás pasas meghívott. Milyen lehet itt a szerelem? Tán darabokra török a tenger. Mik lehetnek azok az igen villogó óriás bogarak a lámpák alatt?

A leghülyébb dolog lehet: érdekes útinaplót írni ilyesmiről. A szép az nem irodalmi érdekesség, pláne nem stílus. A szép az szép. Kellemes napszúrásom van, álmos vagyok. Meteorokat is láttam, a tengerbe hullanak. Talán fekete kőből vannak.

Gyönyörű: a kivilágított hajó végigúszik a háztetőn (mert magas a láthatár), majd elválik a tetőtől, és kiúszik a levegőbe, szinte fölemelkedik fényesen.

Ma végre láttam a napkeltét. Ötkor már fönn voltam, a tenger ónszínű és gyöngyház, a látóhatár teli tömör, sötétkék-ólomszín óriás alakokkal, telt ember-óriás gomolyokkal. Az ég tiszta, és fönn, épp a zeniten a Hajnalcsillag, vakítóan fehér gyémántdarab. Már-már azt hittem: elmúlt a napkelte, bár egy piros oroszán figyelmeztetett: várjak még! S ekkor „feljőve” a tenger pusztájából a Nap, tüzes vasként, a vashika-nap, és roppant homlokával mindezt a gigászi, súlyos felhőtömeget, ember-állat-város széles, elnyúló szobortömbjét, mondom, e más-világot öklelve fölemelte, föltolta az égre, mint világ-parókat. És én hebegtem: Dicsőség! Dicsőség! Aztán minden arannyá változott. Most fehér az ég, fehér. A tenger is fehér, ragyog és óriásian tajtézkik. Párás az ég alja.

Hajnalban nagy, nehézkes fekete madarak röptek észak felé. Mik lehettek?

Most török zenét hallgatok. Piros vagyok, kis napszúrásom van. Nagyon szép a hajam a tengertől. A hullámoknak oly rettenetes erejük van, sose képzeltem. Úgy odavágott, hogy elestem – aztán szörnyű súlyával rám zuhant. Ha nem tudok fölkelni, a következő biztosan elvisz. A fürdőruhám alá ment legalább két kiló főveny. De ezt nehéz ledörzsölni a testről, ezek csupa mikro-kagylók, sima, tapadós csiga- meg kagylótöredékek. Nagy a tenger, nagy! És az ember mégis rámeleg. Azt mondja: fürödtem, hajóztam, meghódítottam. Semmi az, felelem én. Egyetlenegy hódította meg a tengert: aki *járt* rajta.

A hullámok széles fölkelése... ahogy simán, szélesen fölmagasodnak... aztán fehéren beromlanak, beszakadnak... s előrerobog a tajték. Nem csoda, hogy a régiek a tengerpartra kötötték ki kancáikat, foganjanak a tenger lovaitól. Valósággal, mint egy vonalban rohanó ménes, a hullámtaraj.

A Hold most egy óriási halban vándorol, hogy is: ez kecsege. Már átment a fején, most fölötte lebeg. Nem is kecsege – kardhal. Hosszú tőrserű orra van. Forr, tajtézkik, dübörög és rivall minden. Már nincs ember, aki vízre mehetne. Hajó sincs. Most már itt némának kell lenni.

Szelíd, csendes a tenger. Süt a Hold. Hullámmorajt se hallani, csak a tücsköket. Ma ettem mandulát meg szőlőt a kertben, délután. Gazdag és boldog embernek éreztem magam. Egy számár meg a kiscsikója legelt a kertben. Mosolygok! Az esti tenger: holdas pusztaság. Rá lehetne lépni, el lehetne vándorolni rajta.

Kiülök bíbor trónusomra (a takarókba), és nézni fogom, míg lehunyódik a szemem.

Bementem ám Várnába. Az autóbuzson valahogy elboldogultam. Hát ez bizony a való élet, sokaság, bár vasárnapi sokaság. A város modern, a piac, mint minden piac. Nem láttam régi szép épületeket, de voltam a katedrálisban, éppen megáldottak valakit, fejére stólát terítettek. Az ének, az nagyon szép. Az akváriumban is voltam. Hát – halak, halak. De a két nagy tengeri hal impozáns volt, lassan úsztak, szinte mordultak. Meg szép kishalakat is láttam, rengeteget, ezüstöset, lebegtek, olyan volt, mintha egy sereg kiszórt tűt felnagyítanának tízcentisre. Szép égszínkék, lila meg narancssárga, széles szájú halakat is láttam, de lábcsápjuk is volt, hat vagy nyolc. Voltak bölényforma, fekete halak. Meg nagy, ezüstpikkelyesek. Meg picinyek is, de ezek déltengeriek. Láttam preparáltakat is, állványon, valahogy sülthal-

hatásúak, vagy füstöltek. – Már tudom a kis kagylók nevét, amiket gyűjtök: Domax Julianae. Vajon mit kéne csinálni Domax Julianae-ból?

Visszajöttem ide, nem is megyek el, mígnem elutazom. A tenger szinte rám szól: hát érdemes volt elmenni? Most aztán megmutatja, milyen szép is ő: partja türkizzöld, beljebb mélykék meg ibolyaszín. De hideg szél fúj, s nem lehet fürödni. Bár hullám se mozdul! De ott benn, mélyen már pici, fehér habfodrok. Mint hal- vagy madársereg, vízre-ülő. Csönd, csönd! Nagy violás foltok a vízen. Vasárnap van. Milyen virágot vagy falevelet tehetnék el, könyvbe préselve? Jaj, hiszen a bibliai pipacsot is elfeledtem, mit jelent! El is töredezett olvasás közben. A jelek eltöredeznek, értelmüket veszítve. Mint a szobor-arc. Csak az írás úgy-ahogy időálló, ha idéten is, mint ez az én naplóm. Ami, emlék, maradandó, az átfőmálja az embert, beleépül az emberbe, mintegy templomba. Ahogy Weöres írja: „mint belső kos-szarv, pillér és perem” – és velem együtt múlik el, ha én lerontatom.

Szeretem ezt az ibolyaszín borzongást is a vízen. Fázik a tenger.

Tizenöt kilométerre biztosan ellátok, mert látom a „Napospartot”, s még azontúl is látszik a tenger. Vajon mennyire messzi van a látóhatár?

És mostan valóban beborult, és a víz széle sötétkék. Középe gyöngyház homály. Sötétjében fehér tarajok, akár a halcsordák robognak délnek. De szép, szép, és áldott, aki idevezérelt. Esik.

Eltettem mégis a kis piros cserszömörcelevelet, a Bibliába, az Ezékiel kerekéhez. Majd elvész értelme, eltöredezik ez is, mint a Jó orcája. Adná isten, hogy csak a jó maradjon fenn belőlünk! De hiszen az is marad – mert mi más az írás, mint a legfőbb jó? Ez maradt az emberiségből, és legyen mindig, aki elolvassa és megérti.

Leszállt az eső a vízre. Jöhetsz, Dávid király.

A hullámtorlaszok megtörő lezuhogása: fehér görögtűz. Jó dél-amerikai zene a rádióban. Jó mindent leírni! Takaróim bíbora: nemcsak királyi, de melegít is. Így ha az ember, megvénülve, fázik: takarózhat királyságával!

Nagy mandulazsákmányom van, mert eső és szélfúvás után szedtem, és előttem senki se gyűjtögetett ma. Így most mandulát eszegetek, dohányozom, és román zenét hallgatok. Nagy fehér felhők úsznak a szürke, egyszínű égen, a tömör felhőburok alatt. A tenger ónfehér. Nem értem rá körülnézni az esős kertben, a szemem a földön járt, a mandulák után. Most, fönről látom, hogy kizöldült minden.

Az egyszínű ég megsávosodik, mintha árnyékolt, látóhatárhosszú szántásdombok lennének. Lenn a fehér felhők már futó, szürke állatok. Alattuk: halvány, igen kevés pír. A tenger sötétkék, majd lassan sötét-ólmos lesz. Most mehetett le a Nap. Esik.

Bizony. Itt nem szabadna aludni egy percet se! Az éjjel fölédretem, három felé. Eltűntek a felhők, ilyen ragyogó mennyboltról még csak nem is álmodhattam. A Hold tetőpontján állt az égnek, és óriáscsillagok tündököltek elszórva, mint gyémántok. Nem homályos csillagtábor, de elkülönült, nagy égitestek, sárkány- meg keresztforma, tiszta csillagképek, és világos selyem volt az ég, míg a tenger sötét láthatatlanba vonta magát. Most értem, hogy hajósok csillagképek után biztonsággal röpködnek az ismeretlenbe, és rábízhatják magukat arra, amit úgy hívunk: tengernek csillaga, Mária! Mindez hát valóság. A Mars vörösen villózott. Középen hevert a szép sárkányidom csillagkép: három meg egy. Fáj, hogy oly későn fedeztem fel a tenger éjszakáját. Most azt kívánom én: bár minden ember lenne gazdag, s az eddig oly hiábavaló találmányok jóvoltából, valamely különös szerkezet segítségével az egész emberiség kinn éjszakázhatna a tengeren! Békesség, gyönyörűség mindenkinek. Takaróba burkolva a gyerekek, anyáskodva és ámuldozva a nők, mindentudó orcával a komoly férfiak – mint régen, gyerekkoromban, mikor a bérház udvarán, az eperfa alól nézték a lakók a csillagokat. És meglepik bennem a tengert mindazok, akik életükben hiába nyújtogatták nehéz kezeiket a

csillagok után. Együtt tanyázunk itt, és mondogatják: Látod! Látod! És a bíbor takarókba burkolózva őket hordozom. Ezért kellett minden; az út, a csend, a fönség. Királyok lettünk, királyok. És így beszélünk éjszakákon át, táborozván a tengeren.

A kis fehérarka macska kinn ugrál a kövezeten. A régi, nagy körtefák körülkövezve. Mindez szép, természetes. Hideg és nedves a reggel, de süt a Nap, fényes a tenger, nagy és széles a hullámverés. Még dohányozom, és megiszom a kávé, azután kimegyek a partra. Többen már elutaznak, fekete úti ruhában reggeliztek, erről tudom. Lemegyek. Milyen új kis kagylókat találok majd? Elnézek messze, messze, de még mindig szokatlan. Tekintetem, értsd meg ez egyszer, hogy nincs határ előtted!

A madarak ismerősök, de nekem szokatlan hangon füttyögetnek a kertben. Csak a seregélyek csivogását értem. Nagy, fehér meg tarka lepkék. A macska őket vadászná. Óriásakat ugrik, mint a párduc. De nem éri el. Lesi őt a másik. Vadak ezek. De az ebédlőben otthonosak, s ha egy falatot adok nekik, fölmásznak rám a tányérig is. Öreg, fekete szőlőtőkék a kertben. Édes muskotályfürtök rajtok. Vad, természetes kert, de mint a császárok függőkertjei. Sárga pulóverben ülök, dohányozok. Sárga madárláb-füvek. Nagy kék autó robog el az úton. Lemegyek a vízhez, a ragyogásba.

Érthető, hogy a régi görögök nem tévesztették el *Odüsszeia*-hosszúságú énekeik ritmusát – hát a hullámszó se téved soha! Újra meg újra, meg újra, meg újra. Mint ahogy az indiánok meg négerék se tévesztik el soha kurta ritmusú dalaikat. Életük ritmusa ez: vadon, les, kiadós, hirtelen tánc, meg álmodozás is, de ez is riadalomtól szaggatott olykor. A dal ritmusa: maga az élet. Az érverés szapora vagy lágy lüktetése. Fekszem a meleg fövényen, és hallgatom a megszokhatatlan, méltóságos lüktetést: a tengert. Majd elzarándokoltam, mezítláb, a sziklás partfokhoz, a nagy, sima, zöldszakállas kövekhez, s néztem, amint a víz gömbölyűen el- meg elborítja, s megtörik rajtuk, vízpor-zuhattal, fehérén. Szikrázott, csillogott minden. Barnapiros vagyok. Vidám, tarkavirágos fürdőruhám most az ágyon hever. Minden óra napsütés: ajándék. Most már beborult. Láthatom-e még a csillagokat?

Még egyetlen olyan költeményt ismerek, mint az *Odüsszeia*, a *Menyegzőt*⁴. Ez, amellet, hogy korunk legnagyobb s legszebb költeménye – de tenger-ritmusában s a szégyentelen lagzi rövid ritmusaiban is: a tenger meg az alantas pillanat összecsapása.

Borús az este, nagy a hullámverés. Szegélye nem látszik, sötét van. Csak a moraj. Szólót ettem délután, meg mandulát, egy kis padon ülve. Most sört iszom, dohányozok. Kabátban ülök, nyitott erkélyajtónál. Hideg van. Eszembe jut: a templomban, az oltárasztalon úgy vágta a sekrestyés (?) a kenyeret, mint a boltban. Az emberek pedig odamentek, elvették és ették, jártukban. Ez áldozás lenne, vagy mi? Nem láttam áhítatot rajtuk. Nagyokat haraptak belőle. Egy asszony még pörölt is az urával, hogy az nem akart a kenyérért menni. Beszélgettek is. De közben leborultak. Olyan az egész, mintha a színházban a színész kiintegetne olykor, hogy hát ő csak szereplő. A képmutatás teljes hiánya ez? Szeretnék abba a kis templomba elmenni Szófiában, ahol bennünket is megáldottak véletlenül, egy este.

Milyen jó a reggelitől feljönni a szobámba, mert itt fogad engem a finom kávészag. Meg a nyitott erkély, a tenger – ezt nem lehet megszokni soha. Bizony: „Tengerpart, alkony, kis hotel-szoba...”⁵ – de hát nekem itt egyedüli szerelmesem a tenger volt. És én megyek el. Úgy lehet, az utolsó vendég leszek, aki távozik, de elmegyek. A kertben zöldül és tarkul minden. És most: esik. Fölöttem nagy, homályos-szürke felhő. A látóhatár szélén sárgás, világos csík. Ott süt a Nap. Igen messze lehet. Só- meg terpentinszag érződik az esőben. Ha száraz meleg van: olykor sültalmahéj-szag. De ez valamilyen fűtőanyagfa illata lehet. Meg hát: olajszag. Ezt már megszoktam. Jól bírom a kosztot, sokat eszem. Igaz, nagyon jó is. Csak a salátát nem eszem meg, azt külön leöntik olajjal. Kis számárfogatot láttam, ügetett. Török zenét hallgatok.

A nyárfalevelek őszi, édes korhadásillata. Mint a banánhéjé, de sokfélébb, izgalmasabb.

Ez a szoba. Meghitt volta, csöndje – ilyen tán csak húszéves koromban volt, a Balatonnál, csigalépcsőn kellett fölmenni, ez volt életem első külön szobája, vaságyas. Akkor ezt írtam: csak kis szoba, de tág, akár a végtelen, mert lakója szívében a szabadságot hordja. Mást most se mondhatok. Csak másként. A szabadságot megvalósítottam. Nem vagyok gazdag, ezt is mondhatom. Ha lángossütő lennék, gazdag lehetnék. De nem akartam lángossütő lenni. Költő akartam lenni. Ej, iszom a jó sumeni sört, dohányozom. Így van!

Fehér tajtékos és kék, igen, kék a tenger.

Csak ennyit: hogy ebben a kertben mindenkinek jut dió meg mandula, örökkön hullik a fákról, mégsem bír elfogyni. Vagy csak most van ez így? Sem ezelőtt, sem ezután nem volt, s nem lesz? És nem szól rá senki a vendégekre s a személyzetre, nincs az a nyűgös megfigyelés, mint – mint amit ma bárhol tapasztalni lehet. A muskotálytőkékre ráolvad mézével a szőlő, besűrűsödik tömény illattá s édességgé. A világ méze az ínyemen. Ez is van hát!

Tengerről fúj a szél. Milyen más, mint a száraztói nyugati szél! Ez sópárás, lágy, mindent betöltő. Most igazán megindító csak a világ, a láthatatlan tenger harsogásával, a puha, párás levegővel. Hogyan is? „És az Úr lelke lebegett a vizek fölött” – és sötétség volt. Ilyen éjszakán jöttünk fel a tengerből. Bár a Bibliában ez másként áll.

Kéne még a Dávid királyhoz írni, mert rettenetes, iszonyú vérengző volt Dávid. Én nem akarnám, hogy a verset így értelmezzék. Mert az Úr őnéki mindent kiirtani rendelt. Mit is tehetett volna a vérengző, idegen népek között? De én másféle harcra kívánnám őt szólítani. Hogy kéne, hogy kéne megcsinálni. Hogy ne legyen vér!

Este nem nyitom ki a kis rádiót. Pedig nagyon örülök neki. De ilyenkor a tengert hallgatom, meg a tücsköket. A tenger: fenséges társam. Olyan, mint Lacika. Más férfi csak idegesít, ha udvarol. Ha szeretőt tartanék, hát csak olyat, aki nem tud beszélni. Valahol süt a Hold, félkörben fény-homályos a felhő. Csak a tenger nem látszik. Ő: beszél.

A látóhatár vonala most igen határozott, egészen sötétkék-penész-pernyeszürke, közelebb domború-világos, ezüstsürke-kék. Némely halak ilyenek az akváriumban, nevüket nem tudom. Futnak a nagy, sürke, kék hasaljú felhők. Kora reggel esett, most nyolc óra, lehet, hogy mindjárt esik újból. Az út sötéten fénylik. Egyébként: jó, hogy mindezt fölülről láthatom. Bizonyos színekhez és formákhoz kell egy kis távlat. A zöld mandulafák, sárga-zöld diófák színei szépen, képszerűen válnak el a tengertől. Az ég alja világos, keskeny csík. A víz hullámozása gyenge, hab-szegélye kicsiny. A víz maga fodros, de csak úgy, mint a halak bőre. Dörög az ég messziről. Teljesen elkékült, sötétkék a tenger. Fekete-tenger! Most igazán az. Szél fúj: esni fog. A hegy szép, megmosdott, cserjéi sárga-vörösek. Látszik a sziklák rajzolata. Már esik is: villámlik. A vízen kis fehér fodrok futnak. A víz úgy változik, ahogy a fölötte futó felhők vastagsága, színe. Most világos ónsürke. Eggyé olvad az éggel. Tengeri vihar. Fölöttem, a lapos tetőn zuhog a zápor. Szeptember végi zápor, villámok. Mostan igazi, nagy villámot láttam, sárgán világolt a tengeren, s az égen mint sárgaréz-kígyó futott át.

Ez pedig már: zápor a javából. Vízfüggöny. Már csak sejteni lehet a tengert. A börsönyi viharra emlékezem: az így vert engemet egy órán át, mint most a tetőt – de kegyes volt hozzám, kutya bajom se lett utána. Ez is lesz egyórás, ha nem egynapos.

Csodálatos, elképesztő, hogy az Úr népe mindig és mindig elfordult az Úrtól. (S ezzel mintegy nemzeti jellegét újból és újból megtagadta.) Ennek pedig egy oka van: unta a papságot. Nem akarták eltartani, na! Valóban, elképesztő is, hogy minden szent szövetség egyre megy ki végül: a papság hizlalására. Az Úr pedig méltán haragudott az elfordulásért: hiszen az „ő” törvényei haladóbbak voltak a körülvevő nép emberáldozatos bálványimádásánál. A nép pedig az elfordulással egyetemben a haladóbb törvényeket is megtagadta, mivel a nép esendő. De nem mondom én ezt kárörömmel, mint a habzósájúak, diadalmasan, hogy íme a nép! Ilyen volt és ilyen lesz! Mert e nyálas pofájú köldöknézőket

mindig utáltam. A nép – az nép. Királyt ültet nyakába (pedig már Sámuel próféta megmondotta neki, hogy ez nem jó), aztán leveti magáról. Fehér felhő-lovak vágatnak az ég alján, elnyúlóak meg ágaskodóak.

Minden írás, főként az enyém, gyöngébb a valóság gyönyörűségénél. De lehet, hogy eltúlozza olykor. Lehet, hogy aki más lejön [?], csak az eldobott műanyag poharakat, halfejeket, izzadt turistákat meg olajszagot látja. Én mást akartam megmutatni: magányomat a szépségben, magamnak. Lehet, hogy ez így embertelen és kontraszt nélküli, s nem művészi. Lehet: úgy megedződtem már az élet rútsága iránt, hogy észre nem veszem, s a természet szokatlan fönsége elnyomja a gondot. De gond itt nem volt jelen. Egy dolog volt: hogy miként kellene élni ezek után!

Sok-sok édes, illatos szőlőt szedtem. Meg mandulát. Leguggoltam egy kőszikla elé, úgy törögtem, eszegettem. Ahogy a zsebemből kiszedtem, kezembe akadt az otthoni kulcs meg a repülőgépi cukornak a fele. Ebben a percben két repülőgép jött. Az egyik, a kisebbik, leszállóban volt – ezzel érkezhettem. A másik, óriás, fölszállt éppen, hatalmas süvítéssel. Nagy volt, mint a kert. Jel volt ez: én is elmegyek.

Kinn állok az erkélyen. Igazi tengerjáró teherhajó közeleg – nagy, fekete. És ez is a ház fölött úszik át! Trakiját iszom. Jó, aszúízű, fekete-piros bor. A rádióban csupa török jajongás. Sötét van künn. Csak a kerti villanyok égnek a kőlépcsők mentén. A nagy üdülők már majd mind sötétek. A tenger nem látszik, csak hallani. Szerb muzsikát fogok ki. Ez otthon is bejön. Meg a román. Bolgár most nincs. Ma első este, hogy nem szólnak a tücskök.

És az ember a vezényszót mindig megtalálja életéhez. Most hát: „Jer Osszián, ködös, homályos énekeddel.”⁷ Valóban: „Homér és Osszián” egyként megjárta itt a partokat. „És fölkel a Hold” – de annál a Holdnál, a nyári Holdnál a görög derű táborozott. Most a Nap látszik olykor, de tengeri visszfénye akár az ónos holdsütés. A parton fekete esőköpenyes halász. Lehetnék itt akár a világítótorony őre, a világ végén, egyedül. Asztalomon kávé, Trakija. De bort nem iszom, majd este. Végtelen, nagy hideg van. „Egy telem Debrecenben.”⁸ De nem szigorú, nem igazságos. Így kell: az óriási ragyogás, a forró fövény után a hideg derengés, a néptelen víz-fennsík. Mert mozgalmas volt a nyárestéken a tenger pusztasága: a Biblia alakjainak nyüzsgése népesítette be, meg helikopteren vízre szálló családok, Hold- meg csillagbámuló ősök – most a magány ideje van. Az őszi toronyőr szemei elé nem jönnek seregek, s ő elszámolgat magányával s a gyöngyöző, ritka-napsütésű tengerrel, és nem is vár. Dohányzik, és kezét melengeti. És a mandulákat kis zacskóba gyűjti: jó lesz az!

Gyönyörű, ragyogó, tűvékony csík a láthatáron. Olykor kis, kerek fény a vízen, mint csordaitató tavacska a pusztaságban. De oda csak a halak gyűlnek, isszák tátogva, lentről, a fényt. S olykor sűrű-recés, sűrű-barázdás a felszín, szinte rögös is, mintegy mozgó szántóföld.

És megvan, megvan a Dávid új értelmezése. A te lelkeddel menj rájuk – mert eddig minden vérontás szül vala vért – és nem a vérontó: a megmondó leszel te, és így veted a Filiszteust szavaid alá, kit boronája, kit pedig fűrésze alá, és nagyobb hatású lesz, mintha kiirtod – mert mindég marad a vérontás után rejtve valaki, aki túske a te életedben... de íme, bár ők ostoba pisztollyal az ostoba halált... te azért megtalálod a rejteket, hogy rajtuk üss, a világos szederfáról megemlékezz – megtudod azért az én erőmet – mert az ige kiirthatatlan, és vakarják ők azért magukról, de rajtuk marad, mint a rüh és mint a fekély – és megpoklosodván lesz az ő szívük mint a hó – és elhullanak, megtévelyednek, és hívják, fogják vala az ő bálványait, az arany meg ezüst csinált képeket – a masinákat – de megtudják ama napon, hogy él az Úr. – Így van! Ne lehessen a verset fölhasználni másra, csak amiért íródott, szennyes lobogója senki szennyes emberfiának ne legyen az.

Most, végül, kiderült, kiheverhettek a bíbor takarókba.

Egyetlen az, amitől rettegek: hogy megöregedvén, jelentéktelen dolgokra ügyelnék, vagyis szörnyű a vénség kicsinyessége. Add, Istenem, hogy megvénülvén csak úgy játsszam a kiseddel jelenségekkel, mint a napon hempergő oroszlán paskol mancsával a falevél után – de azért oroszlán ő.

Most igazán égszínkéék meg ibolyás-sötétkék a tenger. De honnan? Hiszen csupa felhő az ég. Kékesszürkéék a felhők is. A látóhatáron világos az ég alja. Mindez igen szép. Zöld a víz széle, s vakító-fehér a hullámtaraj. És újból itthon vagyok, a szobámban, miután az Aranyhomok-partot megnéztem. Hát az üdülőtelep, és kevés a szabad fövény, rengeteg a kerítés, egyébként egyedül itt se lehet járni, teli van pasasokkal. Minden magánvállalkozásom kudarcba fúl, így hát visszajöttem, a kilátás különben igen jó, akár képeslapot látna az ember. – Az itthoni plázs viszont teljesen néptelen, nagy homokszivatag-csík, de: hideg szivatag. Olyan – történelem utáni jellegű. Hatalmas, zöld hullámok. A tenger feláll az ember elé. Most főntről: szelíd-kék végtelen. Holnap: utolsó napom. Nagy csönd lett, hogy ezt leírtam. Bort iszom és dohányozom, a fülem csak most enged föl a hidegtől. Gyönyörű, gyönyörű kék a víz. Igazán csak itt hatódom meg, egymagamban. Kiülök az erkélyre. Alkonyodik.

És soká, soká ültem kinn, egész a megfázásig. Ibolyakék volt a tenger. Itt, magamban ültem, és álmodoztam pl. arról, hogy a fiataloknak (nagy rokonszenvvel nézegettük egymást, fiúk és lányok voltak) elmondom, ki vagyok, honnan jöttem, mi a sorsunk itthon – meg a gyönyörű autós fiúról, aki igazán mint mennyből az angyal, megállt mellettem, bár nem hívtam (de akihez nem merem beülni, inkább mentem autóbusszal), hogy fogadjunk örök barátságot – hát ilyen hülye vagyok, de a képzelet mégis a legcsodálatosabb. Aztán jött a nagy, kivilágított hajó, átúszott a háztetőn, s elszakadt attól, mint egy fölemelkedő TU–száz-nemtudomhányas, vagy mint gyerekkorom Zeppelinje, a legrégebbi emlékem. Így, ilyen látszólagosan s látványosan szakadok én el a talajtól, és minden ragyogásom valóság annak, aki lát engem – s aki tudja, hogy mi van igazából, az megbecsül, s ha szeret: úgy tesz, mintha elhinné lebegésem.

Játszom. Kis tarka kagylók, recés szélűek, szivárvány-lila-rózsaszín hátúak. Összeparosítva, mint a lepkék, vagy angyalszárnyak. Szebbek, mint a múzeumbeliek. A gömbölyűekre szeretnék kis nyelet ragasztani, és kiskanalak lennének. A másikkal csak játszanék. Már csak holnap van. Csattogó, nagy hullámverés. A tenger is játszik. Ó, nem ám: ő játszik, és játszani hagyott engem is.

Ez az utolsó napom, finom kis kávészagú szobámban. Holnap már nem főzök kávé – de az holnap lesz. Ma még éjjel kegyes volt hozzám az isten: engedte látnom a nagy csillagképeket s a félholdat s a nagy, sápadtréz-színű derengést a pusztai vízen. Így aludtam el, s reggel ragyogott a Nap, és aranyhidat vont a tengeren. Most is így van, tiszta kék az ég, s a vízen beletekinthetetlen tündöklés. Hát mindazt látom még, utoljára, amiért idejöttem. A hullámverés fehér taraján vízpor füstöl. Nagy csattanások. Szép vagy, én szerelmesem – rettenetes, mint a zászlós tábor!

És hát! A legfrankóbb dolog történt velem: elfelejtettem, milyen nap van! Így hát nem vasárnap van, de szombat, nem október elseje, de szeptember utolsó napja, így hát még egy napom van! Ez „jellemző” – mondaná Gulyás.⁹ Nagyon boldog vagyok.

Különb is: ez a nap eddig tán a leggyönyörűbb napom. Kora reggeltől ragyogó napsütés! Reggel fürödtem, fejet mostam, meztelenül napoztam szobámban, csudajó nyírfailatsampon-szagú vagyok. Délelőtt lementem a partra. Soha olyan szép a tenger, mint ma! Ragyogó sötétkék, s vakító-fehér hullámtarajok. Megindító volt, mert búcsúztam is. A Nap felé nézve: óriás, fényes hullámnyelvek a fövényen, habok sima fölfutása. Csupa csillámlás, csillogás, fény! – Most „el vagyok ragadtatva” – ahogy *A Mester és Margaritában* Margarita mondogatta a bálon. Nem is szólhatnék mást. Hála, hála a szépségért, mindenért! Két fehér

rákot zsákmányoltam, szárazak, meg szép kis kagylókat. Gyönyörű-kék a tenger innen fönről is. Most tudom csak, milyen az igazi kék. Boldog fürdőruhám a narancsszín ágyon hever. Én a piros takarókba megyek. Jó dolgom van! Nincs másként, minthogy valamely próféta visszatolta az időt.

Hat kis fehér halászcsonak (nem is, nyolc) már reggel óta künn van. A kilencedik most tart kifelé: evezős. Bizonyára köztük van az én széptevőm is, aki hűségesen megjelenik a parton, szimpátiájáról biztosít, majd bárba, táncolni hív. A rákok igen rozogák, nem hiszem, hogy egészben maradnak.

Fölsétáltam a hegyre. Látni az igen messzi szirtes hegyoldalt (ez mélyre benyúló partfok lehet, egész éjjel villog a jelzőlámpa, vagy tán ez a fárosz), szóval az egész üdülő-öbölt látni, de a kikötő-öbölt nem, az a hegy mögött van. Jó lenne pedig a nagy hajókig elnézni. Piros meg mályvaszín meg rózsaszín volt az ég, akkor ment le a Nap. A cserszömörcebokrok, mint a parázshalmok, égőpirosak. A tenger világoskék, akár az atlasz-selyem. Itt se lehettem egyedül, egy szőlősgazda odalátogatott hozzám. Soká ácsorgott, fütyörészett, kulcsait csörgette, majd meghívott borozni. Tettem, hogy nem értem. Margit, Margit, még örülnél pár év múlva, ha borozni hívnának! csipkebogyót rágtam: jó fanyar-édes meg kesztyűízű volt, mintha már télben enném. Egy szarkalábat szedtem, el is teszem emlékebe, mert a tenger néha éppilyen kék-lila, szarkaláb-kék. Kiülök most, hallgatni a hullámverést.

Mit jelent reggel, kávéiváskor, három szarkát röpdülni látni dél felé a tengeren? Extra dolgod van, azt. Forrón párolog a kávé, jó szagú. Dohányozom.

Utolsó napom pedig így kezdődött: hajnalban háromkor ébredtem, s az erkélyen néztem a csillagokat. Ha este látja az ember az eget, homályos, elszórt pici csillagokat lát, akárcsak otthon. A nagy, jelentős csillagok hajnalban ragyognak. Akár az óriás gyémántok. Hát ehhez fel kell kelni. Engem az öröm ígérete mindig felébreszt.

A fogyó Hold, akár újhhold-korában, tündökölt. Aludtam aztán ötig, s akkor fölkeltem újból, s már nem aludtam el azután. A szép sárkány-csillagkép magasan állt, s szemben az óriás Hajnalcsillag. Aztán ónszínű lett minden, aztán szelíden pirkanyagos: derengett. Aztán fölkel a Nap, először mint az álmos parázs, és lágy rózsaszínű meg kék lett az ég, a felhők piros-aranyosak. Aztán tüzelni kezdett a Nap, bíboros lett, majd tüzes narancspirosan lüktetett. A tengeren megjelent a piros híd, s körülötte elkékült. Fenséges volt, s csak áldást tudtam mondani ennyi létező szépre. – Most nagy fehér sugarak pásztázzák az eget, gyöngyös-fehéren borzong a tenger, cakkos fényhullámok vándorolnak rajta, fénysávok vízszintesen, szinte pezseg a fény. De a Nap maga nem látszik, csak a fénye. Felhős az ég. A seregélyek édesen füttyögnek, csivognak. Ezek a mi seregélyeink, hazulról jöttek Délre. Az ember hülye, ő Északra száll. Lesz még, hogy az emberiség télen Délre vonul: mert majd megteheti! – Nagy, domború fénysávok a vízben: mint a cethalak háta. A szőlők kint az erkélyen utolsó édesükkel várnak. Török zenét hallgatok.

Verseim és naplóm összeérnek az irkában. Repülök holnap. Ahogy eltornázom minden reggel a repülést. – Most: nagy ragyogás. (Hajde!)

Még annyit: nem kell azt írni, hogy szinte – mert ami volt, az olyan volt, még olyanabb. Csak én nem tudtam leírni. Feküdtem a meleg fövény-glóriában, s a fövény glória meg kemence volt. Néztem a tengert, s az játszott, fény volt, cethal volt, gyöngy volt – tenger volt. Néztem csillagképet, s az csillag volt, meg éjben-delelő sárkány. Meg Hajnalcsillag, életem delén hajnal.

Utálom azt a hülye dél-amerikai költőt: neki Magyarország mézízű volt – mert adtak neki mézet reggelire! Évekig kéne élni valahol, hogy megmondhassuk: milyen ízű egy ország! Nekem édes volt, mert jól bántak velem: de nekem az én egyéni sorsom volt édes, magamról írtam – ezt képmutatás nélkül be merem vallani.

Elvonatkoztatott, szép kert ez itt, és most érzem: petúniaillatú meg finom fa-, füst- meg tengerszagú, olykor ánizspálinka-illatú. A tengert hallgatom, és most újból szólnak a tücskök. Látom-e még a fogytával mindjobban tündöklő Holdat? A csillagképeket? A füstköd nélküli, világos éjszakai eget? A tiszta eget! Ébrednek-e még öröme, gyönyörködésre? Ülök, dohányozok, a sört megittam. Most majd kimegyek a kertbe. Azután ülök soká a sötétben, a balkonon, és hallgatok.

¹A címről. Nagy László írta visszafelé felesége nevét a *Z. költőnek, sürgősen* című verse végén. *Vidám üzenetek. Jönnek a barangok értem*. Magvető Kiadó, 1978. A *Tengeri naplók – Semmi érdekes, csak öröm* címet maga Szécsi Margit adta, a naplósorozat második füzetének borítóján.

²A füzet elején magányosan álló írás tájékoztat a keletkezés idejéről. Szécsi Margit végül is *Szent Bűborék* címmel hozatta ki könyvét, 1974-ben. Itt jelent meg először kötetben *A lilimos bolygó* című verse. Későbbi megjegyzéseiből kitűnik: a sorozatot 1974 előtt kezdte, „negyvennégy évesen”.

³Ezt képslapon is megörökítette, verses üzenetben: *Fülek! / A repülőn előbb sírtam, / majd ugyanott verset írtam. / A magasban úgy tanyáztam, / mint a nagy H kávéházban. / Mostan újból röpködök, / ugrálok és örülök!*

⁴Nagy László verse.

⁵Ady Endre: *Egyedül a tengerrel*.

⁶Vö. *Dávid a szederfán*. A *Szent Bűborék* kötetből. Magvető Kiadó, 1974.

⁷Arany János: *Őszel* c. versének refrénje.

⁸Petőfi Sándor verse.

⁹Gulyás Klára muzeológus. Szécsi Margit barátja.